

DE GEELDERS & HET DOMMELDAL

Om het Natuurnetwerk Brabant te realiseren, verwerft ARK Natuurontwikkeling gronden in Het Groene Woud. Dat doen we in het kader van het project Brabants Goud in Het Groene Woud. Per 1 april 2022 beschikten we over ruim 316 hectare grond. De ARK-methode: we verwerven gronden, zorgen voor de natuurinrichting en het tijdelijk beheer ervan. Na enkele jaren dragen we de ontstane natuur over aan andere beheerders. Ons meest recente Brabants Goud-perceel dat we toevoegden ligt in de Rooische Heide.

SUCCESVOLLE GEELDERSDAG 2022

De Geeldersdag op 10 april 2022 was een onvergetelijk succes, met dank aan de vele bezoekers, de vrijwilligersorganisaties en de gastvrijheid van Café 't Groene Woud. De organisatoren die namens ARK de dag optuigden, spreken van zo'n 750 bezoekers die De Geelders verspreid over de dag verkenden en (opnieuw) ontdekten.

Wethouder Désiré van Laarhoven van de gemeente Boxtel opende de Geeldersdag om 10.30 uur met een 'groene' speech. Ze gaf hierin duidelijk aan hoe belangrijk de leembossen zijn voor de gemeente Boxtel. Niet alleen vanwege de natuurwaarde die deze bossen hebben, maar ook omdat versterking van deze groene verbindingen ertoe leidt dat inwoners en toeristen er nu en in de toekomst van kunnen blijven genieten. Gastheer Ger van den Oetelaar van ARK overhandigde de wethouder daarna het eerste exemplaar van het boek 'Welkom in De Geelders' én een plaquette, vervaardigd door Catja Nieuwenhuizen die hiervoor authentieke Olandse leem uit De Geelders gebruikte.

Op de volgende pagina leest u meer over de Geeldersdag, inclusief foto's, gemaakt door fotograaf Ruud van Nooijen.

(Vervolg 'Succesvolle Geeldersdag 2022')

Gedurende de dag wandelden velen de Geeldersdag-wandelroutes, waarvan er eentje (2,5 kilometer) door het bos ging en de andere (3,5 kilometer) via Het Groot Duijfhuis en De Maai liep. Sommige wandelaars knoopten beide routes zelfs aan elkaar, waardoor ze proefden van zowel de natuur als het erfgoed in De Geelders. Uit de reacties bleek dat velen die combinatie buitengewoon interessant vonden en met veel plezier de zes kilometers hebben gewandeld. Ook de wandelingen onder leiding van een gids zaten vol. Tal van anderen lieten zich ondertussen vermaken bij Het Groot Duijfhuis waar landschap en historie in woord en beeld elkaar 'raakten'. In het bos was er veel te doen op onder meer het Heike, bij de Schutskooi, bij de verhalenverteller met zijn Inspiratiemuseum en op Kiskes Wei.

BLOTE VOETEN EN EEN RODE WOUW

Margreet van Ruremonde van Jeugd Natuurwacht Liempde verzorgde hier samen met de Natuurwerkgroep Liempde veldlessen. "Vanaf 10.00 uur zijn we aan de lopende band in touw geweest", vertelt ze. "De kinderen vonden het prachtig om een levendbarende hagedis te zien, met een verrekijker vogels te spotten en naar kikkers te zoeken. Sommigen trokken laarzen en sokken uit om op blote voeten de waterplassen in te gaan. Prachtig." Of de kinderen ook de rode wouw gezien hebben die in de middag minutenlang boven De Geelders rondcirkelde, is onbekend. De aanwezigheid van deze roofvogel is bijzonder, want je ziet hem zelden in Nederland.

(Lees en kijk verder op de volgende pagina)

Foto's • RUUD VAN NOOIJEN

Foto's • RUUD VAN NOOIJEN

Foto's • RUUD VAN NOOIJEN

(vervolg van pagina 4)

NIEUWE AANMELDINGEN

Ook alle andere vrijwilligersorganisaties wisten met hun aanbod hoofden en harten te winnen. Dat gebeurde ook op de informatiemarkt waar standhouders (vrijwilligers en professionele organisaties) volop in gesprek gingen met bezoekers. “Dat heeft zelfs geleid tot nieuwe vrijwilligersaanmeldingen: mensen die óók op de een of andere manier een bijdrage willen gaan leveren aan natuur of erfgoed”, aldus Ger van den Oetelaar die tevreden terugkijkt op de dag. “Hopelijk zijn velen met nieuwe ogen naar de eigen omgeving gaan kijken en gaan beseffen wat de waarde is van de leembossen van De Geelders. Het is in ieder geval prettig te merken dat De Geelders én natuurversterking op veel interesse kunnen rekenen.” De waardering waarmee bezoekers het gratis boek ‘Welkom in De Geelders’ in ontvangst namen, bevestigt hem daarin. “In het boek komt heel duidelijk naar voren welke rol vrijwilligers spelen bij het behouden en verhogen van de natuurkwaliteit. Dat is precies wat we op deze Geeldersdag 2022 onder de aandacht wilden brengen.”

De foto's van de Geeldersdag die in deze nieuwsbrief staan, zijn gemaakt door Ruud van Nooijen. Benieuwd naar nog meer sfeerimpressies van deze dag? Op www.geeldersdag.nl vindt u nog meer van zijn foto's.

De Beeksche Waterloop - NATUURGROEP GESTEL

KRACHTENBUNDELING GEEFT BEEKSCHE WATERLOOP GLANS

Een belangrijke verbinding tussen De Geelders (in het noordoostelijke deelgebied Hooge Beek) en de Dommel (die uitmondt bij het Gestelse Genenberg) loopt via het prachtige beekje de Beeksche Waterloop. Deze beek verdiende bij Gemonde meer glans dan het tot voor kort had. Op initiatief van Natuurgroep Gestel en de Dorpsraad Gemonde bundelden verschillende organisaties de krachten om daar verandering in te brengen. Inmiddels zijn er fladderiepen geplant, wilgen geknot en is het eerste particuliere initiatief (Kaatsche Plak) nabij de Beeksche Waterloop al te bewonderen.

De hele 'operatie' vraagt de nodige voorbereiding die de vrijwilligers zelf ter hand nemen, vaak aangevuld met de kennis en expertise van professionele organisaties. Zo hielp ARK de vrijwilligers mee met een inrichtingsplan, onder meer voor de aankopen die ARK zelf aan de Beeksche Water-

loop wil doen (als de eerste grotere stapsteen op particuliere gronden tussen De Geelders en het Wijboschbroek). Dit onderwerp kwam ook ter sprake tijdens een goed bezochte informatieavond die vrijwilligers Sebastiaan Bakker en Wim Verhoeven op 8 april jl. organiseerden in Gemonde. Ruim zestig genodigden kregen te horen wat de plannen van de samenwerkende partners zijn en hoe zij – als inwoner of eigenaar van grond – kunnen participeren in de landschapsversterking. Dat vond direct gehoor: meerdere Gemondenaren hebben zich al gemeld om hieraan mee te doen.

PROFESSIONALS ONDERSTEUNEN INITIATIEF

De vrijwilligers die zich sterk maken voor een mooie, toekomstbestendige Beeksche Waterloop hebben diverse professionele organisaties achter zich staan. Naast ARK zijn dat Stichting Landschap Het Groene Woud, Van Gogh NP i.o., gemeente Sint-Michielsgestel, Waterschap De Dommel, Groen Ontwikkefonds Brabant en Brabants Landschap. Via deze nieuwsbrief houden we u graag op de hoogte van dit breed gedragen vrijwilligersinitiatief.

BIJZONDERE SOORT IN HET DOMMELDAL

KIJK, EEN DAS!

Op bijna alle eigendommen van ARK in het Dommelgebied en De Geelders wordt tegenwoordig weleens een das waargenomen. Op sommige plekken zijn zelfs burchten aanwezig. Veertig jaar geleden waren deze dieren hier nog zeer zeldzaam. Met hun aanwezigheid kunnen we concluderen dat dassen zelfs op de meest natte plaatsen hun plekje hebben gevonden. Hun jongen krijgen ze in verhogingen zoals grenswallen.

Weten dat er een das rondloopt, zie je vooral aan de vele sporen die hij achterlaat, van loop- en eetsporen tot

uitwerpselen en bewoningssporen. Zie je een grote hoeveelheid zand in combinatie met 'gemorst' nestmateriaal (blaadjes, takjes)? Dan zou dat een dassenburcht kunnen zijn. Op deze 'stortbergen' loopt ook vaak een geul en zijn dassenharen en loopsporen te vinden. Verder vind je vaak mestputjes in de buurt van de burcht. Héél soms laten dassen zich zien. Zo werd vlinderspecialist Joep Steur op 5 maart 2022 nog verrast door twee dassen die op De Prekers in het Wijboschbroek naar hem toe renden.

De das • BOB LUIJKS

ECOLOGISCHE VERBINDINGEN

AANEENGESCHAKELDE LEEMBOSSEN IN HET GROENE WOOD

In ons verstedelijkte landschap is een toekomstbestendige, robuuste verbinding van onze waardevolle leembossen belangrijk om ze voor de toekomst te bewaren. Daar moeten we wel wat voor doen, want versnippering, verdroging, isolatie, vermisting en kwelverlies maken die toekomst onzeker. Om deze dreigingen geen kans te geven, breiden we de bestaande leembossen uit. Dat doen we door tussen de afzonderlijke bossen – zoals De Geelders, Velder – ecologische verbindingen te creëren.

Het ecologisch verbinden gebeurt door het bosareaal uit te breiden en hydrologisch te herstellen en door de leembossen te integreren met het bekensysteem. Binnen Nationaal Landschap Het Groene Woud is er meer gebied voorhanden om dit te doen dan de leembossen nu aan oppervlak in beslag nemen. Dus er liggen volop kansen om dit voor elkaar te krijgen. Een logische verbinding tussen De Geelders en De Scheeken 'loopt' via het Dommeldal waarbij onder meer 't Hoge Heijnselt betrokken is (zie nieuwsbrief #19, maart

Het ideaal van ARK: het via ecologische stapstenen verbinden van alle leembossen in Het Groene Woud. Tussen De Geelders en het Wijboschbroek moeten die stapstenen nog ontwikkeld worden • KAART: ERWIN CHRISTIS

Op termijn wordt De Geelders verbonden met De Scheeken en andere gebieden. Hiervoor zijn in het Dommeldal al grotere en kleinere stapstenen aanwezig • KAART: ERWIN CHRISTIS

2022). ARK gaat deze ecologische leembosverbinding en leembosuitbreiding realiseren door een goede verbinding te maken tussen De Geelders en het Dommeldal. Eén verbinding ligt er al (via De Maai), aan de andere verbinding – plan Loevesteijn aan de westzijde – wordt gewerkt. Hier komt een extra Dommelverbinding die ARK in 2022-2023 realiseert, samen met particulieren.

Populierenweiland nabij het Hoefje in De Geelders • BERT VERVOORT

HET HOEFJE

Oude kaarten van de Boxtelseweg in Olland, nabij De Geelders, intrigeren. Daarop is een bijzondere vorm te zien. Het gaat om de middeleeuwse ontginning het Hoefje. Er stond destijds (begin 19e eeuw) ook een hoeve op. Ook dat laten oude kaarten zien. Daarop is ook zichtbaar dat de ontginning werd omlijst door een brede voorpootstrook.

Het Hoefje was, inclusief hoeve, begin 19e eeuw eigendom van Pieter Lodewijk Tissot van Patot (1755-1836). De hoeve heeft de tijd niet overleefd: de latere eigenaar, de familie Van de Staak, heeft deze volledig gesloopt. Daarna zette ze het Hoefje om in bouwland om het perceel in 1917 te verkopen aan de familie Wouters. Anno 2022 is ook de bijzondere vorm van het oorspronkelijke Hoefje uit het landschap verdwenen. Wat rest, is de naam: de zandweg en het nabij gelegen vakantiehuisje staan nu te boek als het Hoefje. De percelen aan de zuidoostkant ervan heeft ARK aangekocht om er natuur op te ontwikkelen. Deze percelen grenzen ook aan de leembossen van de Marg-graff Stichting.

Op deze Kadasterkaart uit 1832 is de bijzondere vorm van het Hoefje te zien, mét omringende voorpootstrook.

BIJZONDERE SOORT IN DE GEELDERS

DE BOSUIL

De Geelders is pas sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw het leefgebied geworden van een populatie bosuilen. Hun aantal nam toe dankzij de bosuil-nestkasten die Roofvogelwerkgroep Meijerij in het leembos ophing. De nestkasten in De Geelders worden nu beheerd door Natuurwerkgroep Liempde.

Jonge bosuilen – pullen – in De Geelders, anno 2022, uit exact dezelfde holte als de foto hieronder • BERT VERVOORT

De bosuil bewoont allerlei landschappen, variërend van loof- en naaldbos tot stadsparken en groene woonwijken. Door zijn nachtelijke leefwijze wordt hij hier niet altijd opgemerkt. De bosuil broedt overwegend in boomholtes en begint al vroeg in het jaar (februari of maart) met nestelen. Vanaf december is zijn luide roep al te horen. Overdag rusten ze veelal dicht tegen een boomstam aangedrukt. De prooikeuze is zeer gevarieerd, van kleine zoogdieren en vogels tot jonge konijnen, duiven, kikkers en kevers. Hun jongen ('pullen') voeren ze regenwormen. De bosuil is zo groot als een kraai, heeft een grote, ronde kop en grote, brede vleugels. Je hebt ze in drie kleuren: grijs, donkerbruin en roestrood. Wat ze allemaal gemeen hebben zijn de lengtestrepen op het verenpak, hun zwarte ogen en de witte 'druppels' op schouders en vleugels.

Foto uit 1973: deze nestholte werd destijds al bewoond door een bosuil • AD DE WEIJER

KONINKLIJK VERKEER OVER HET DUIJS LIJNTJE

In De Geelders ligt het Duits Lijntje, de spoorlijn die Boxtel met het Duitse Wesel verbond. Het traject werd geopend in 1878 om een snelle verbinding te maken van Londen via Berlijn naar Sint-Petersburg. De aanleg betekende nogal wat voor de infrastructuur in De Geelders: percelen zoals de voormalige gemeijnt Teutelaar werden doorsneden en de Teutelaarstraat werd gewijzigd in de Gilders.

KEIZERS EN TSAREN

Van de enkele spoorlijn werd destijds goed gebruik gemaakt, onder meer vanwege de bedevaart naar Kevelaar. Daarnaast reisden tal van staatshoofden via het Duits Lijntje naar hun bestemming. Er zijn heel wat keizers, tsaren, koningen en hun familieleden geweest die op deze manier de voormalige Bodem van Elde-gronden van

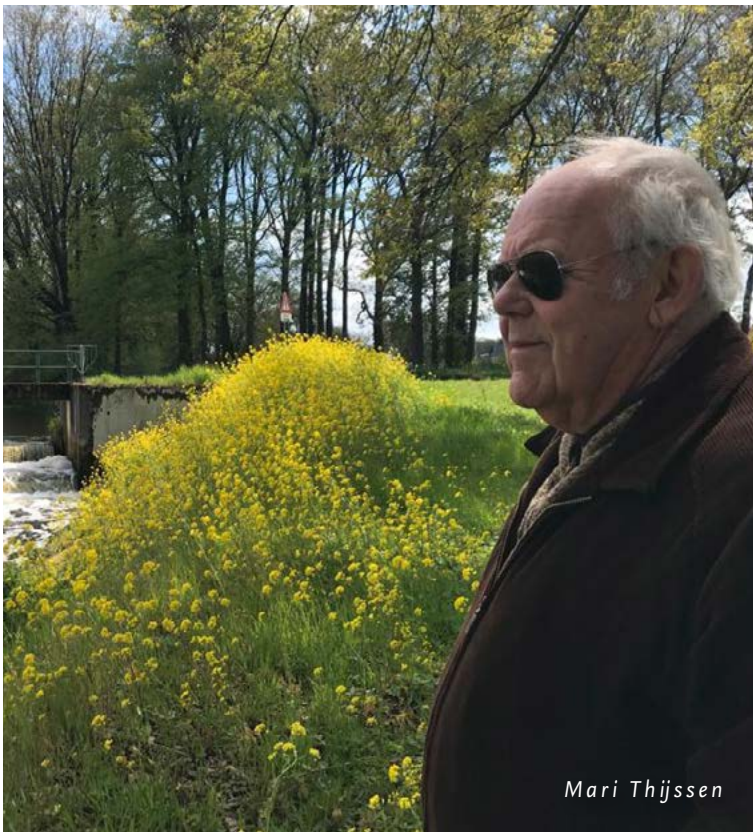
Het gezin van tsaar Nicolaas II
 FOTO: ONBEKEND

Kasteren en Olland passeerden. Dit kwam vooral door de familiebanden die de Europese hoven kenden. Zo waren de Engelse koningin Victoria, de Duitse keizer Wilhelm II en de Russische tsaar Nicolaas II direct familie van elkaar. Was er een huwelijk, begrafenis of jubileum, dan leverde dat het Duits Lijntje flink wat koninklijk verkeer op. Uit de archieven weten we onder meer dat tsaar Nicolaas II op 28 juni 1893 Kasteren en Olland passeerde via het Duits Lijntje. Ook de treinreis van keizer Wilhelm II op 29 november 1899 is vastgelegd in de boeken. Wilhelm II maakte overigens – met zijn zeer uitgebreide hoftrain – veel vaker gebruik van het Duits Lijntje. Eén van de drukste periodes die de spoorlijn aan koninklijke passagiers te verwerken kreeg, was na het overlijden van Edward VII, koning van Engeland, in 1910. Het Duits Lijntje is na de Tweede Wereldoorlog in fases gesloten voor personen- en goederenverkeer.

ACHTER DE SCHERMEN

STICHTING HET ROOIS LANDSCHAP

Stichting Het Roois Landschap spant zich al jaren in om het waardevolle cultuur- en natuurlandschap in onder meer het Dommeldal te behouden en te herstellen. Voorzitter Mari Thijssen benadrukt dat ‘samenwerking’ bij alle plannen en activiteiten troef is. “Ons meest recente plan is de aanleg van een biodiversiteitstuin aan het Everse Akkerpad, samen met onder meer de gemeente Meierijstad, ARK en Stichting Landschap Het Groene Woud.”

Mari Thijssen

Mari heeft als wethouder van Sint-Oedenrode (1986-1990 en 1995-2005) altijd het ‘groen’ in zijn portefeuille gehad. In die hoedanigheid nam hij rond het jaar 2000 het initiatief tot de oprichting van Stichting Het Roois Landschap, samen met de Wildbeheereenheid Midden-Brabant, ZLTO en IVN. “Ons doel was om inwoners te wijzen op de pracht van onze natuur en om ze erbij te betrekken.” Vrijwilligers zijn vanaf dat moment onder meer bermen en poelen gaan onderhouden, wilgen gaan knotten en weidevogels gaan beschermen. Allemaal om de natuur te

behouden en de biodiversiteit een impuls te geven. “En dat doen we nog steeds.”

HET LANDSCHAP BEGRIPPEN

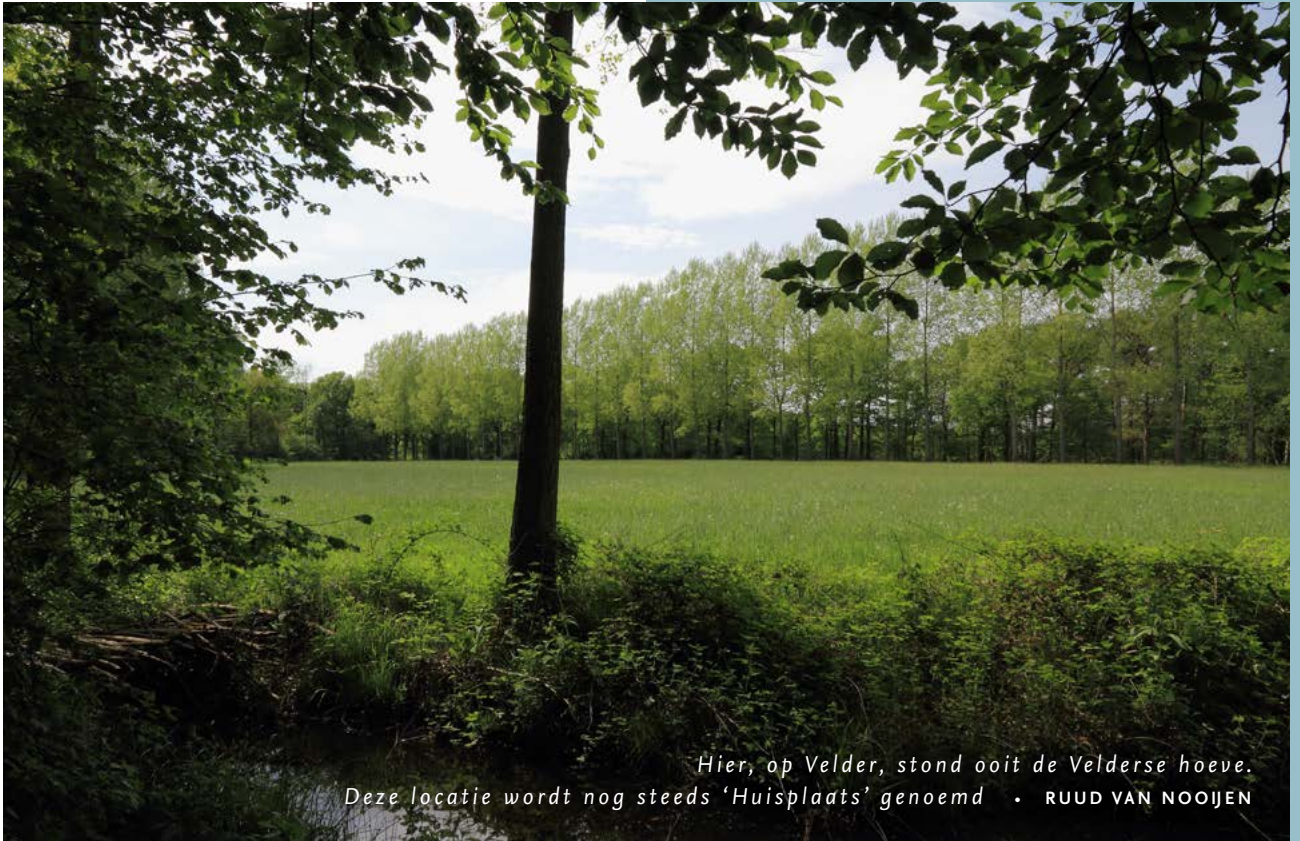
Ook vestigt de Stichting de aandacht op cultuurhistorische elementen in het landschap. “Zoals op vlechthekken. We zien graag dat mensen het landschap begrijpen. Dat ze weten dat zulke heggen niet ‘zomaar’ houten wallen zijn, maar dat ze in het verleden een belangrijke functie hebben gehad om het vee te keren. Dat ze zelfs het landschap in de loop der eeuwen mede hebben gecreëerd.” De eigen vlechthekkengroep van de stichting hielp in het kader van een cultuurhistorisch project enkele jaren geleden nog mee bij het vlechten van heggen aan de Savendonksestraat in De Geelders.

‘ZO ZIET BIODIVERSITEIT ERUIT’

De educatieve factor vult Stichting Het Roois Landschap momenteel ook in bij haar plannen voor een biodiversiteitstuin in het beekdal van de Dommel, aan het Everse Akkerpad. Mari: “Daar ligt ruim anderhalve hectare grond waar voorheen de kwekerijen van de familie De Bever stonden. We voeren nu gesprekken om dit perceel via ARK te verwerven. We willen er een tuin van maken waar de biodiversiteit floreert. En vooral: waar mensen kunnen komen kijken om zelf te zien wat het begrip biodiversiteit nou eigenlijk inhoudt. En hoe ze daar in hun eigen tuin mee aan de slag kunnen gaan.” Inmiddels lopen er gesprekken met Stichting Landschap het Groene Woud om hier invulling aan te geven. Verder heeft ARK het perceel al ontdaan van de uitheemse begroeiing die er stond. Zodra de aankoopsgesprekken rond zijn, wil Roois Landschap het perceel biodivers inrichten, onder meer met struiken, planten en bomen die van oorsprong in het Dommeldal voorkomen.

PLATFORM IN MEIERIJSTAD

Het werkgebied van de stichting beperkt zich niet tot Sint-Oedenrode. Sinds 2017 richt Het Roois Landschap zich met het Platform Natuur en Landschap Meierijstad op de hele gemeente. De platformpartners stemmen initiatieven voor landschapsbehoud en -herstel in de héle gemeente – Sint-Oedenrode, Schijndel en Veghel – op elkaar af. Dat leidde er al toe dat een van oorsprong Roois project voor herstel van de historische lijnstructuren nu ook in Schijndel en Veghel van de grond komt. Meer informatie: www.rooislandschap.nl.

*Hier, op Velder, stond ooit de Velderse hoeve.
Deze locatie wordt nog steeds 'Huisplaats' genoemd • RUUD VAN NOOIJEN*

DOMMELGEBIED IN DE SCHIJNWERPER

BOEK IN AANTOCHT

In het najaar van 2022 presenteert Heemkunde Boxtel de uitgebreide publicatie *Geschiedenis van de heerlijkheid Boxtel-Liempde en kasteel Stapelen*. De auteurs zijn Adriaan van Abeelen, Ruud van Nooijen en Ger van den Oetelaar. In het boek staan zij uitgebreid stil bij de relatie van de heerlijkheid Boxtel-Liempde met het Dommelgebied en met één van de meest belangrijke leembossen: Velder. Het ruim geïllustreerde boek wordt uitgegeven door Pictures Publishers.

VRAGEN STAAT VRIJ!

Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ger van den Oetelaar: ger.vandenoetelaar@ark.eu.

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Geeldersberaad en het Dommelberaad. Inmiddels ontvangen meer dan 1100 geïnteresseerden de nieuwsbrief over De Geelders en het Dommeldal direct in hun mailbox en wordt hij in vele netwerken verspreid. Wilt u deze nieuwsbrief ook ontvangen? U kunt zich aanmelden onder vermelding van 'Aanmelden nieuwsbrief Geelders en Dommeldal' via info@ark.eu. Wilt u zich afmelden? Dat kan eveneens via info@ark.eu onder vermelding van 'Afmelden nieuwsbrief Geelders en Dommeldal'.

GEELDERSBERAAD: Provincie Noord-Brabant, Groen Ontwikkelfonds Brabant, gemeenten Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meierijstad, Waterschap De Dommel, ZLTO, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Bosgroep-Zuid, Marggraff Stichting, Harry Suilen Advies en ARK Natuurontwikkeling.

DOMMELBERAAD: Provincie Noord-Brabant, gemeenten Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meierijstad, Son en Breugel, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Harry Suilen Advies, Rentmeesters Meijs en Van Soest en ARK Natuurontwikkeling.